

Chợ Quê Kinh Bắc

Nguyễn Văn Hoa

1- Đặt Vấn Đề :

Khi Việt Nam trở thành thành viên Tổ chức Thương Mại Thế giới (WTO) thì phải mở cửa thị trường bán buôn và theo lộ trình đã thoả thuận sớm muộn gì cũng phải mở cửa thị trường bán lẻ.

Nếu điều đó xảy ra thì hàng hoá nước ngoài (có thể chất lượng tốt hơn , có thể rẻ hơn , có thể mẫu mã luôn thay đổi phong phú hơn, có thể việc dịch vụ chăm sóc khách hàng chu đáo hơn ...) sẽ tràn ngập hàng cùng ngõ hẻm ở Việt Nam.

Vậy nét văn hoá chợ quê Kinh Bắc sẽ còn hay mất ?

2- Chợ quê Kinh Bắc :

2.1 Ký ức chợ quê xưa qua Quốc văn giáo khoa thư :

Lớp cha anh của tôi được tiếp cận với Quốc văn giáo khoa thư của nhóm Trần Trọng Kim , Nguyễn Văn Ngọc ... khoảng nửa đầu thế kỷ 20, trong đó có nhiều bài rất hay viết về cảnh chợ búa Việt nam .Đó là những bài Ăn chơi và buôn bán quanh năm (trang 36) trong đó có những câu đọc lên ta như thấy cảnh quê hiện hiện :

Tháng giêng ăn tết ở nhà

Tháng hai cò bạc , tháng ba hội hè

Tháng tư đông đậu nấu chè;

Ăn Tết Đoan Ngọ trở về tháng năm

Tháng sáu buôn nhãn bán trăm

Tháng tám chơi đèn kéo quân

Trở về tháng chín chung chân buôn hồng .

Tháng mười buôn thóc bán bông

Bài Buôn bán phải thật thà trang 102 với lời khuyên chân thành :

Tin nhau buôn bán cùng nhau

Thiệt hơn hơn thiệt trước sau như lời

Hay gì lừa đảo kiếm lời

Một nhà ăn uống, tội trời riêng mang

Theo chi những thói gian tham

Phôi pha thật giả, tìm đường dối nhau

Của phi nghĩa có giàu đâu

ở cho ngay thật, giàu sau mới bền.

Bài Đi chợ tính tiền trang 114 tác giả dân gian thật tài tình diễn tả một buổi đi chợ thật sinh động và hóm hỉnh , tình tứ giữa Nàng và Chàng :

Một quan tiền tốt mang đi

Nàng mua những gì mà tính chẳng ra

Thoạt tiên mua ba tiền gà

Tiền rưỡi gạo nếp với ba đồng trâu

Trở lại mua sáu đồng cau

Tiền rưỡi miếng thịt, giá rau mười đồng

Có gì mà tính chẳng thông ?

Tiền rưỡi gạo tẻ, sáu đồng chè tươi

Ba mươi đồng rượu chàng ơi,

Ba mươi đồng mật , hai mươi đồng vàng

Hai chén nước mắm rõ ràng

Hai bảy mươi bốn, kéo chàng hồ nghi

Hai mươi một đồng bột nấu chè

Mười đồng nải chuối , chẵn thì một quan.

Nếu đọc kỹ bài ca dao này chúng ta thấy người phụ thật đảm đang kéo tính toán có một quan tiền mà mua được 14 mặt hàng : gà,gạo nếp,trâu, cau,thịt,rau, gạo tẻ, chè tươi,rượu,mật,vàng,nước mắm,bột nấu chè, nải chuối.

Chỉ có một quan mà lo toan nào vàng để cúng lễ, nào trâu cau cho mẹ già nào mua rượu cho Chàng. Có gạo nấu cơm tẻ, có gạo nếp nấu xôi, có mật nấu chè , có cả hoa quả (nải chuối). Việc Nàng tính toán cùng Chàng là tình tứ có sắc thái nhẹ nhàng " tài chính công khai ", chứ không có " nội hàm " chê trách Chàng-anh chồng keo kiệt bất bẽ " đo nước mắm đếm củ hành "khi Nàng đi chợ về. Rõ ràng qua bài ca dao này phản ánh đặc sắc buổi đi chợ nhà quê Việt nam

2.2 Chợ Quê Kinh Bắc qua thơ nữ thi sỹ Anh Thơ (Kinh Bắc):

Nhà thơ Anh Thơ(KinhBắc) có một loạt thơ về chợ quê Kinh Bắc . Bài thơ nào cũng hay , ví dụ (Bức Tranh Quê của Anh Thơ Nhà xuất Hội Nhà Văn 1997 khổ 6 x 9 cm) Chợ ngày xuân - Hẹp chợ - Đông chợ - Tàn chợ - Chợ mùa hè - Chợ chiều - Bến đò ngày phiên chợ - Chợ ngày đông ...

Chợ quê theo Anh Thơ thường có cảnh đánh bạc :

" Chợ đông quá! Chỗ này vài chiều bạc
Những chàng trai ô mới mở dương vây "
Và có phải chen lấn vào đoán thẻ :
Nhưng đông nhất quá hàng người đoán thẻ
Một lão già kính trắng bịt khăn đen
Các cô gái chen nhau vào, vui vẻ
Nghe Thánh truyền sắp đất mỗi lương duyên"
Anh Thơ thật tài tình khắc họa chân dung :
Lặng lẽ nhất có vài người thầy bói
Bước gậy lún như những bước chiêm bao
Chợ quê làm sao tránh được cảnh này :
Bỗng cả chợ đổ xô nhìn... mất sắc!
Một đàn người hình huych đuổi theo nhau
- à , đó là những người đi bắt cướp !
Họ thản nhiên lại bán lại mua đều
Những người đàn ông tìm thấy cái thú ở chợ quê :
Cười nói, nói luôn mồm và chỗ khác
Mấy cụ ngồi ngắm rượu gật gù say
Hoặc cảnh tan chợ :
Một bô lão rượu say cười chênh choáng
Ô móc vai thất thủ cổ theo sau
Cảnh xưa ở chợ quê qua thơ Anh Thơ vẫn tồn tại trong tâm thức nhiều người dân Kinh Bắc trong cảnh
Chợ chiều :
Bên ao vắng nước bèo dềnh ngập lồi
Chòm tre xanh yên lặng đứng ôm bờ
Một ông lão ăn mày dò dẫm lồi
Bước gậy lún thăm quán ngủ bơ vơ

Qua thơ của Anh Thơ chợ quê được diễn tả những nét văn hoá đặc sắc nhất

" Trên những giải lưng điều bay phấp phới

Các cô nàng lơ lửng nón quai thao "

Cũng ở đây ta bắt gặp cảnh sinh hoạt chợ quê :

Mấy ông lão khiêng vào lòng lợn giống

Một bà già quẩy đến gánh bèo non "

Nhưng có lẽ bên cái nặng trĩu lo âu vẫn là niềm sung sướng nhất những đứa bé :

Một bà lão xót xa tiền hết ...mãi

Mấy thằng cu hớn hờ được tò te

Vài cái đi vui cười mừng nón mới

Quên trên vai gánh nặng quẩy mau về .

Chợ quê Kinh Bắc sống mãi cùng với thơ của Anh Thơ .

2.3 Chợ Quê Kinh Bắc thời Hội Nhập :

Do đường liên thôn , liên xã , liên tỉnh và phương tiện giao thông phát triển mạnh mẽ qua Kinh Bắc. Do vậy nhiều chợ quê bị xoá bỏ .

Xoá bỏ bởi quy hoạch lại nơi cư trú hoặc tập quán mua bán đã thay đổi. Hiện nay ngay ở nhà quê cũng có thể gọi điện thoại nhận được hàng hoá dịch vụ ngay tại nhà , Ví dụ Thùng Gas mang đến bếp gia đình. Thậm chí đồ nội thất họ đến lắp ráp tại nhà. đám ma , đám cưới , đám giỗ thuê thợ nấu tại nhà .

Nhưng chợ quê Kinh Bắc vẫn tồn tại, làng nào cũng có chợ (nơi mua bán hàng hoá cây nhà lá vườn). Nó thuận tiện cho cả người mua người bán :

Hàng hoá tươi tốt (chục trứng , nải chuối ,bó trâu , quả cau,con gà , mớ ốc ...)

Giá cả rẻ , vì không mất công phải đi xa ,

Có thể mua bán chịu cho nhau, vì đều có họ hàng hoặc người cùng làng cùng xã.

Chợ quê liên xã , liên huyện , liên tỉnh còn là nơi giao lưu văn hoá : Nó là nơi nhắn gửi thông tin: "Tiện gặp bác ở chợ đây , ngày ... tôi gả chồng cho con út , mời gia đình bác sang mừng cho vợ chồng nhà em ".Hoặc chỉ là một thông tin gửi đến bè bạn : " Cô ấy thế mà sướng , có con đi du học ở Hoa Kỳ , con nó đón sang chơi 3 tháng rồi mà vẫn chưa về ".

Cảm động nhất chị gái tôi lấy chồng xa , nay cũng 70 tuổi rồi , đầy đàn cháu nội cháu ngoại, lâu lâu nhớ Mẹ ,qua người đi chợ quê lại gửi cho Mẹ đồng quà tấm bánh , khi thì bát bánh đúc , khi thì bìa đậu rán ... Mẹ tôi mừng lắm , biết được con gái mình vẫn khoẻ mạnh và vẫn hiếu thảo với mình.

Nếu không có chợ quê thì sẽ thiếu một kênh thông tin quan trọng để những người con gái lấy chồng xa thuận tiện việc báo hiếu với Mẹ mình !

Nét đẹp văn hoá từ lâu, Nhỏ mà ý nghĩa lớn lao kéo dài hàng nghìn năm nay !

Tuy nhiên chợ quê cũng có những " khiếm khuyết " của nó :

Đó là cản trở giao thông : Chợ ở cạnh các di lịch lịch sử gắn với du lịch , nếu có hàng chục ô tô chờ khách du lịch đến thăm quan mà gặp chợ quê chính phiên mà bày hàng hoá lấn ra đường thì Hướng dẫn viên du lịch và lái xe thật đen đủi cho chuyến hành trình . Cảnh này rất dễ gặp ở Kinh Bắc vì Kinh Bắc đen đặc các di tích lịch sử văn hoá gắn với du lịch.

Đó là ô nhiễm môi trường : Những rác rưởi của chợ , nhiều khi được rải ra đường hoặc tấp xuống ruộng máng bên bờ , gây ô nhiễm nguồn nước. Lây lan dịch bệnh , thật mất mỹ quan.

Đó là nơi trà trộn hàng hết hạn sử dụng, hàng giả, nhái nhãn hiệu hăng có uy tín :ở Thành phố dân chui vào Siêu Thị mua hàng , nên bọn bất lương chạy về chợ quê ,thường đánh vào thị hiếu ham của rẻ để lừa những người nông dân chất phác. Nạn này chắc còn kéo dài! Hậu quả tàn phá sức khoẻ lâu dài , cần ngăn chặn.

Và bao nhiêu cảnh như trong thơ Anh Thơ đã làm chúng ta buồn lòng ở trên lại tái hiện ở chợ quê !

3- Kết Luận :

Mong như mong Mẹ về chợ ! Chợ quê Kinh Bắc còn đọng lại trong trái tim tôi câu thành ngữ đó!

Chợ quê Kinh Bắc vẫn tồn tại và nó đang phát triển mạnh mẽ vào những ngày lễ hội làng , du khách thập phương đến Kinh Bắc sẽ có thể còn thấy nét ngây thơ chất phác của chợ quê Kinh Bắc.

Dù ViệtNam có vào WTO, chợ quê Kinh Bắc vẫn trường tồn với thời gian.

Nó là địa chỉ níu giữ vững chắc những nét văn hoá nhà quê Kinh Bắc./.